

Eğitimin Esasları

Ali Apaydın¹

Özgür insan hiçbir şeyi köle gibi öğrenmemelidir.

Platon; Politeia (Devlet) 537a

19. yüzyılın başlarından itibaren büyük bir hızla yol almaya başlayan zorunlu ve ücretsiz eğitim uygulamaları günümüz dünyasında halen geçerliliğini koruyor. Ancak, giderek birer şirkete dönüşen çağdaş devletler için zorunlu eğitim, 20. yüzyılın ilk yarısındaki gibi hiç de kârlı bir yatırım değil artık –çünkü bir şirket için esas olan herkesin değil yeter sayıda kişinin eğitim almasıdır. Bununla birlikte toplumsal birlikteliğin sürekliliği için eğitim halen vazgeçilmez bir araç olmaya devam ediyor. Bu birbiriyle örtüşmeyen iki faktör eğitime ayrılan bütçelerin hep bir gerilim hattında belirlenmesine sebebiyet veriyor.

21. yüzyıl insanları olarak insanlık tarihinde hiç olmadığı kadar çok sayıda insanın eğitim gördüğü bir yüzyılda yaşıyoruz. Tarihteki en fazla sayıda üniversite mezununun olduğu, okuryazarlık oranının birçok ülkede yüzde doksanları çok rahat bir şekilde aştığı bir çağın içindeyiz hepimiz. Fakat eğitimdeki bu nicel patlamaya karşın, tam bir nitel kriz yaşıyoruz. Sözgelimi Türkiye gibi ülkelerde tam anlamıyla okuma yazma öğreniminden yoksun, dört işlem düzeyinde bile büyük öğreni eksiklikleri bulunan lisans, yüksek lisans ve hatta doktora mezunu insanlar yetiştiriyoruz sürekli!

Günümüz dünyası öğrencinin eğitim sisteminin merkezinde olduğu bir anlayışa doğru hiç tereddüt etmeden müthiş bir süratle sürükleniyor öte yandan. Ve bu durum, eğitimin belirleyici aktörü olan öğretmenlerin eğitim içindeki ro-

¹ Eğitimci, Felsefe Kültür Sanat Derneği Yönetim Kurulu Başkanı, aliapaydin1979@gmail.com

lünü gün be gün azaltıyor. Bilhassa son yirmi yıldaki dijitalleşme süreciyle birlikte herkesin kendi kendine eğitim alabileceği bir dünya var edilmeye çalışılıyor. Ve bu şekilde birer eğitim mekânı olan okulların yerini sanal platformlar almaya başlıyor.

İnsanlık olarak büyük bir eğitim krizinin içindeyiz. Ve bu krize ilişkin pek çok başlık ayrı ayrı irdelenmeyi fazlasıyla hak ediyor. Ancak bu metin, bu krizin temel kaynağı olarak gördüğüm eğitimin esaslarının unutulmasına ilişkin temel başlıklar düzeyinde sınırlandırılmıştır. Metnin amacı söz konusu unutulmuş saptanması ve bu krizden nasıl çıkılacağına ilişkin temel yol haritasının gösterilmesi üzerine kuruludur.

Kriz Zihniyeti

İçinde bulunduğumuz yüzyılda hemen her konuda zihinsel kaslarımızı çalıştırma zahmetine girmemize gerek kalmadan kullanabileceğimiz pek çok sayıda zihinsel mekanizma bulunuyor. Bu mekanizmalar, bir konu hakkında hangi düşünceyi ne şekilde savunabileceğimize ve hangi düşünceye ne şekilde karşı çıkabileceğimize ilişkin pek çok hazır seçenek, pek çok hazır doğru ve pek çok hazır argüman zinciri sunuyor zihinlerimize.

Hemen her konuda, hiç olmadığı kadar çok sayıda verilerin toplandığı, araştırmanın yapıldığı, argüman zincirlerinin oluşturulduğu bir hayli dijital düşüncelerin yaşayıcılarıyız bizler.

Günümüzde her türden veri toplanıyor, modeller oluşturuluyor ve oldukça meşakkatli analizler kendiliğinden yapıyor artık.

Bir bakıyoruz ki karmakarışık sorunların çözümüne ilişkin pek çok seçenek ve pek çok karşı seçenek derhal yer edivermiş zihinlerimizde. Karmakarışık sorunları bir anda çözebiliyor ve mevcut çözümlere bir anda karşı çıkabiliyoruz. Çünkü sözü edilen zihinsel mekanizmalar, o denli kullanışlı ki, en basit esaslarından bile habersiz olduğumuz konuların en karmaşık sorunlarını çözmeyi başarabiliyoruz nasılsa!

Bu şekilde, en basit esaslarından habersiz olduğumuz konuların en karmaşık sorunlarıyla meşgul olurken, tam da en basit olanları, en basit esasları unutuyoruz gün be gün. Çünkü bu zihinsel mekanizmalar her şeyden önce insanlık hafızasıyla buluşmamızı engelliyor.

Eğitim söz konusu olduğunda da aynı senaryoyu yaşıyoruz, onun en basit esaslarını bir kenara bırakıp en karmaşık sorunlarıyla meşgulüz uzunca bir süredir. Ve bu karmaşık sorunları zihinsel kaslarımızı hiç çalıştırmadan sözü edilen mekanizmalarla çözmeye çalışıyoruz. Bu şekilde kullandığımız “doğru düşünceler”imizle eğitimin ne olduğunu unutmuş bir halde eğitimin sorunlarını çözüyoruz bir bir!

Ortaya çıktıkları ilk andan itibaren müthiş bir güvenle bel bağlanan bu zihinsel mekanizmalar, her sorunu çözmeye bir kenara bırakın, mevcut sorunlarımızla bile bizi baş başa bırakmadı hiç –dahası mevcut sorunlarımıza her yeni günde hiçbir gerçekliği bulunmayan yeni yeni sahte sorunlar ekledi ve ekliyor.

Sözgelimi, 21. yüzyıl insanları olarak halen eğitime ilişkin bir terminolojiye sahip değiliz. En basit eğitim yaşantılarımızda bile, anne-baba ile veli, çocuk ile öğrenci, uzman ile öğretmen arasındaki ayrımı yapamaz durumdayız halen.

Açıktır ki, eğitime ilişkin büyük bir krizin içinde yaşıyoruz on yıllardır. Ve bu kriz her bir tarafımızı kuşatmış durumda. Gün be gün eğitime olan ilginin azaldığı, öğretmenlik mesleğinin değersizleştirildiği, okulların birer “çocuk evi”-ne dönüştürüldüğü zamanların içindeyiz artık.

Ve eğitimi *istendik davranış değişikliği* gibi faşizan bir söylemin üzerinde tanımlamaya kalkıp *Eğitim nedir?* sorusuyla meşgul olmadan, bu soruyla meşgul olma gereği bile duymadan, eğitime ilişkin sorunları çözebileceğimizi iddia etmekte direttiğimiz her an, gün be gün şişmekte olan bu krizi patlama noktasına taşımak dışında hiçbir şey yapmıyor olacağız.

Krizi Anlamak

Kriz, içinde bulunulan zamana ilişkin bir kavramdır. Bünyesinde geçmişimize, geleceğimize ve şimdimize yönelik kırılmalı bir anlayışı taşır.

Şöyle ki, bir kriz durumu öncelikle geçmişten kopmaya işaret eder. Çünkü artık geçmişin taşıdığı unsurlar geçersiz bulunmaktadır. Geçmişin geçersiz bulunma durumu olası tüm referans noktalarının yitirilmesine ve mevcut sorunlara ilişkin ivedi bir şekilde yeni referans noktaları aranmasına sebebiyet verir.

Kriz durumunun ikinci göstergesi ise geleceğe olan güvensizliktir. Artık geleceğe ilişkin makul bir tahminde bulunma olanağından yoksunuzdur. Geleceği makul düzeyde tahmin edemediğimiz için ona yönelik bir hazırlık da yapamayız, çünkü tahmin edilemez olana karşı nasıl hazırlanacağımızı bilemeyiz.

Kriz durumunun üçüncü göstergesi ise geçmişten kopuş ve geleceğe olan güvensizlik arasındaki yüksek gerilim hattında çırpınan bitimsiz bir şimdinin varolmasıdır. Bu bitimsiz şimdinin içinde, sürekli olarak birbirinin yerini alabilen anlamsız çözümler ile her defasında bu çözümlerden biri üzerine kurulu akıl almaz bir süratle birbirini takip eden reformlar içinde kıvranırsınız. Sanki sürekli olarak her şeyin değiştiğini gözlemliyoruz bir yandan, bir yandansa sürekli olarak hiçbir şeyin değişmediğini ve değişmeyeceğini fark ederiz.

Esas 1 – Geçmiş: Geçersiz Değil Yetersiz

Günümüzdeki eğitim krizini de bu üç unsur üzerinden ele almamız gerekiyor. İlk geçmiş bir bütün olarak geçersiz kılmanın yol açtığı her tür referans noktasının dışlanmasına ilişkin hatadan vaz geçmeliyiz artık. Çünkü eğitim söz konusu olduğunda geçmiş, her durumda geçersiz değil, her durumda yetersiz olan bir esastır.

Bunun için en baştan düşünmeye başlamamız yerinde olacaktır. Eğitimin ne olduğundan, ne zaman insanlık tarihinde yerini aldığından, ne şekilde başladığından ve niçin günümüzde de devam eden bir etkinlik olduğundan başlamak... Çünkü genetik hafızamızın etkisi zannettiğimizden çok daha fazladır ve düşünme eylemlerimiz sürekli olarak evrim geçiren bir tarihselliği takip eder.

Şöyle denebilir, milyonlarca yıl önce belli bir primat türü iki ayak üstünde durmaya başladı. Ve bu türün evrimsel süreci içinde ses telleri ancak birkaç yüz bin yıl öncesinde gelişti ve bu şekilde konuşabilir duruma geldik ve konuşma dilini inşa ettik. Yazılı dil için ise sadece birkaç bin yıllık bir geçmişe sahibiz. Dilin bir bilgi taşıyıcısı olarak mantıksal kullanımına ilişkin tarihimiz ise çok çok daha az bir geçmişten ibaret.

Soru şu: tüm bu süreç içinde eğitim ne zaman başladı? Hayır, zannedildiği gibi eğitim etkinli-

ği çok çok uzun bir geçmişe sahip değildir; nasıl ki dilsel iletişimimiz, sözlü olmayan iletişim kurarak geçirdiğimiz milyonlarca yıla kıyasla çok çok küçük bir zaman dilimine işaret ediyorsa, eğitim de milyonlarca yıla dayanan öğrenme sürecimizin yanında çok çok küçük bir zaman dilimine işaret etmektedir.

Evet, öğrenme sürecimizi milyonlarca yıl geriye tarihlememiz mümkündür, ancak eğitimin başlangıcı için böyle bir tarihleme yapma hakkından yoksunuz! Çünkü eğitim ilk insanlarla birlikte başlamadı, başlayamazdı da!

Görüldüğü üzere eğitim, öğrenme eylemine indirgenebilecek bir etkinlik değildir asla. Bunu birinci ayırımımız olarak belirledikten sonra, derhal ikinci ayırımı da yapmak durumundayız.

Bilindiği gibi, 19. yüzyılın başlarında okullar herkes için zorunlu bir kurum olarak ortaya çıkmaya başladıklarında, birçok entelektüel bu radikal değişimin karşısında yer almıştı. Onlara göre, herkes için zorunlu eğitim, mevcut iktidarlara birer köle yetiştirmekten başka bir sonuç veremezdi. Ancak bu kişiler haklı görülebilecek birçok hassasiyetlerine rağmen, haksız bir öngöründe bulunmuşlardı, çünkü herkes için zorunlu okulların yaygınlaşması daha itaatkar köleler yerine toplumsal devrimleri tetikleyen bireyleri ve kitleleri ortaya çıkardı. Çünkü insanlık tarihinde ilk kez kitlesel olarak eğitim almaya başlamış olan aristokrat sınıfın dışında bulunan insanlar, ilk olarak düşünsel dünyadaki saçma argümanlar üzerine kurulu aptalca tezleri bir bir yok etmeye başladı: insanlar arasındaki ayrımcılık üzerine kurulu her tür mesnetsiz yaklaşım ilk yenilgilerini düşünsel zeminde aldı böylece. Çok kısa süre içinde de bu düşünsel devrimler, yaşamsal devrimleri de beraberinde getirdi –ve getirmeye devam ediyor halen.

Bu noktada ikinci ayırımımızı da ifade edebiliriz: Eğitim öğrenme etkinliğine indirgenebilecek bir etkinlik olmadığı gibi, öğretme etkinliğine indirgenebilecek bir etkinlik de değildir. Nitekim zorunlu eğitime yönelik bu ilk itirazlarda da göz ardı edilen husus buydu.

Şu halde eğitim öğrenme ve öğretmeden çok daha fazlasına işaret ediyor. Geçmiş bilgilerin hatalı, eksik ya da yanlış olmasından hareketle geçmişteki öğrenim ve öğretim anlayışlarını geçersiz kılabiliriz fakat bir bütün olarak eğitim

anlayışlarını geçersiz kılma hakkına sahip değiliz. Bununla birlikte onları her durumda yetersiz bulmak zorundayız. Çünkü öğrenim içerikleri tarih boyunca sürekli olarak birikir ve değişir. Eğitime ilişkin olan esaslarda ise böyle birikme ve değişmeden aynı şekilde söz etmemiz mümkün değil.

Peki, eğitimi öğrenim ve öğretimden daha fazlası yapan nedir? Yanıt: amaç! Eğitimi öğrenim ve öğretimden daha fazlası yapan şey onun bir amaç uğruna yapılan bir etkinlik olmasıdır. Tesadüfen öğrenebiliriz, tesadüfen öğretebiliriz, fakat tesadüfen eğitemez ve eğitemeyiz.

Amaç kavramı, etik düzleme ait bir kavramdır. Etik bir düzlemse, özgürlük ve sorumluluk kavramlarının ilişkisiyle şekillenir. Bu iki kavramın ilişkilerinden doğan pek çok amacı bünyesinde taşır eğitim. Bu amaçların en başat olanı ise doğuştan gelen ayrıcalıkların bloke edilerek herkes için eşit olanakların tesis edilmesine yönelik bir idealdir. Burada dikkatimizi, aceleci bir şekilde böyle bir idealin gerçekleştirilebilir olup olmadığına yönelik verimsiz bir tartışma zeminine değil, eğitimin böyle bir ideal temelinde şekillenmiş olmasına yöneltmemiz gerekiyor. Nitekim bu idealinden dolayı eğitim, insan teklerini toplumsal bir devrime davet etmektedir. Yani eğitim yapısı gereği devrimsel bir unsuru taşımaktadır bünyesinde.

Bu noktada, eğitimin insanlık tarihindeki başlangıcını hatırlamak ve belki de belirlemek durumundayız. Çünkü her ne kadar tarihçiler şu ya da bu şekilde eğitime ilişkin belirli bir başlangıç tarihi belirtmek istemekten özenle çekinseler de eğitim tarihsel olarak başlangıcı olan bir etkinliktir. Ve onun başlangıç noktası, bir devrim üzerine kuruludur. Epistemolojik bir devrim; tüm insanların zihinsel olarak eşit olduğu sayıltısı üzerine kurulu epistemolojik bir devrim.

Burada sözü edilen başlangıç; ne tarihte öğrenim ve öğretim faaliyetlerinin ilk olarak ortaya çıktığı döneme ne de bir hayli titiz bir şekilde organize edilmiş olsa bile ilk okulların ortaya çıktığı döneme işaret etmektedir. Bu başlangıç noktası başlı başına eğitime ilişkin bir başlangıçtır.

Günümüzdeki eğitim krizini tetikleyen başat faktörlerden biri de eğitim kurumlarının her geçen gün birer meslek edindirme kursuna dö-

nüşüyor olmasıdır. Esasen bu şekilde kavranan kurumlar, bir eğitim kurumu değil, bir öğrenim ve öğretim kurumudur yalnızca. Ve bu yüzden tarihsel olarak eğitimden çok daha önceki tarihlere ilişkin bir anlayışın ürünüdürler: şu ya da bu şekilde usta-çırak ilişkisi üzerine kurulu olan epistemolojik devrim öncesindeki bir tarihe.

Epistemolojik devrimin çıkış noktası, koşulsuz bir rasyonel zihin durumuna işaret eder. Bu aynı zamanda felsefenin de doğuşu demektir. *Mitosa* karşı *logos* devrimi, doğrudan bir zihin durumuyla, bir zihnin oluşumuyla derin bir bağlantı içerir. Bu rasyonel zihnin oluşumu, her insanı ilgilendirir, çünkü *mitosun* aksine *logos* herkes içindir. *Mitosta* sadece kendisine dinleyici arayan bir takım anlatılar ve anlatıcılar bulunur, *logosta* ise her insanı düşünmeye, aklını kullanmaya davet eden bir katılım esastır. Ki bu katılabilir olanağı da eğitimi var kılar. Çünkü eğitim de herkes içindir.

Bu başlangıç noktası o denli aşikârdır ki, onun izlerini iki bin beş yüz yıl sonrasında bile halen açık seçik bir şekilde görebiliriz. Sözelimi Platon, MÖ 4. yüzyılın başlarında basit bir zeytinlik alanını ünlü Akademia'sına dönüştürdüğü günden bugüne eğitim üzerine sistemli bir çalışma yürütmek isteyen her insan ya da kurum *akademik* olmak zorundadır artık.

Esas 2 – Gelecek: Tahmin Edilemez Değil İnşa Edilebilir

Açıktır ki, eğitimin başlangıcı felsefenin ve rasyonel düşüncenin başlangıcıyla bir çakışma hali içindedir. Oysa ki bugün, eğitime ilişkin konuşmaya başladığımızda en çok unuttuğumuz şeydir felsefe.

İnsan bilimlerinde yaşanan çeşitlilik ve sözde gelişim, uzunca bir süredir eğitim dünyasının merkezinde bulunan felsefi söylemlerin yerine psikolojist, sosyolojist, dijitalist, teknik, modelleyici vb gibi söylemlerin almasına sebebiyet veriyor.

Giderek kendi içinde ayrı bir bilim olma çabası içine giren eğitimbilimi ise kendi çocukları ya da birkaç insan üzerinde bir takım araştırmalar yapan psikologların çalışmalarını evrensel bir esas ya da üzerine pek bir düşünülmüş teoriler gibi alımlama hatasına düşüyor. Dahası bu tuhaf teorilerden hareketle çeşitli deneme yanılma

yaklaşımı üzerine kurulu eğitim anlayışları var ediliyor ve var edilen her yeni yöntem, model ya da araç pek büyük bir değişmiş gibi sunuluyor zihinlerimize².

20. yüzyılın ikinci çeyreğinin ya da ikinci yarısının başlarına karşılık gelen bu radikal değişim, eğitim üzerine ciddi bir araştırma külliyatı oluşturmuş ve bu külliyat içinde her şey birbirine karıştırılmaya başlanmıştır. Çünkü artık, derli toplu, sistemli ve düzenli bir düşünme eylemine gerek kalmadan basit bir şekilde uygulanabilecek birçok deneysel yöntem geliştirilmiştir.

İstatistiki çalışmalar, istenen sonucu doğrulayan deneyler, benimsenen söyleme uygun düşünme gözlemlerinden başka hiçbir şey ifade etmeyen bu külliyata karşı bazı seçkin filozofların tepkisi ise tuhaf bir şekilde zorunlu eğitimi bir zorbalık olarak görmek olmuştur –sanki eğitimin esası buymuş gibi!

Ve bu şekilde eğitim dünyamız, yaptıkları yeni yeni deney, gözlem ve çalışmalar üzerine sürekli olarak yenilik talep eden ya da yenilik sunmaktan bıkmayan “yenilikçiler” ile eğitimi her geçen gün bir gereksizlik, bir zorbalık olarak gören “tepkiciler” ikilemine indirgeniyor. Bu ikilem içinde, artık sadece ya didaktik ve emredici düşüncelerle elde edilen söylemleri ya da didaktik ve karşı çıkıcı düşüncelerle elde edilen söylemleri konuşabiliyor ve iştebiliyoruz.

Elbette bu yenilikçi ve tepkici çatışması üzerine kurulu düşünme iklimi tam bir gelip geçicilik durumunu var ediyor sürekli. Eğitimde sürekli yeni bir şeyler ortaya çıkıyor ve sürekli olarak ortaya çıkan yeni şeylere tepki konuyor. Sürekli içine sürüklendiğimiz bir gelip geçicilik var ediyor. Ve bu da geleceğimize ilişkin tam bir güvensizlik duygusu oluşturuyor zihinlerimizde. Çünkü ya her deneme yanılma çalışması öncesinde geleceği tahmin etmek istiyoruz ısrarla ya da her durumda geleceği kendi haline bırakmak istiyoruz nasılsa?

Kaçırılan esas su: eğitim devrimsel yapısından

² Bu yaklaşımların her birine yönelik uzun soluklu bir eleştiri yapılması gerektiği açıktır. Bu yüzden özel bir örnek vermektense özellikle kaçınıyorum. Ancak burada neleri ve kimleri kastettiğime ilişkin yersiz bir yanlış anlaşılma yaşansın istemem, açık bir şekilde eğitim fakültelerinde birer teori olarak okutulan psikolojist ve sosyolojist yaklaşımların tümüne yönelik bir eleştiridir bu.

dolayı, önceden tahmin edilebilen bir gelecek anlayışı üzerine değil, durmaksızın inşa etmeye devam edilen bir gelecek anlayışı üzerine kuruludur. Yani eğitim sayesinde pek çok yönüyle tanışık olduğumuz bir gelecek dünyasının yaşayıcılarına dönüşmeyiz, bizzat belirleyici bir aktör olarak geleceği inşa ederiz.

Kuşkusuz eğitimin bu devrimsel yapısı pek çok politik gerilime sebebiyet verir. Çünkü şu ya da bu şekilde her iktidar, eğitimi bir araç olarak görüp kendi arzu ettiği belirlenmiş bir geleceğin yaşayıcıları olarak yetiştirmek ister insanları. Fakat eğitimin varoluş esası böyle bir arzuya eşlik etmez asla –ki bu yüzden eğitim her ne koşulda olursa olsun daima beklenmedik sonuç verebilir.

Esas 3 – Şimdi: Reform Değil Devrim

Şu halde eğitimin reformlarla değil devrimlerle yol aldığını bilmemiz gerekiyor artık. Eğitimde bir şeyleri düzeltmenin yolu ona yönelik bir takım reformlar yapmak değil, onun devrimsel yapısına uygun şekilde hareket etmekten geçiyor yani.

Peki devrimsel bir yapıya uygun bir şekilde nasıl hareket edilebilir? Bitimsiz bir şimdi anlayışından vazgeçerek öncelikle...

Geçmişin yetersizliklerini gidermek, geleceği inşa etmeye devam etmek için şimdide düşünür ve şimdide eyleriz –çünkü bu ontolojik bir zorunluluktur. Şu halde, şimdinin belirleyici ekseninde varolurken bir yandan geçmişin bilgilerinden faydalanabilmemiz bir yandan da geleceği inşa etme araçlarımızı kullanmamız ve geliştirmemiz gerekir.

Eğitimli insanlar olarak bir miras taşıyıcısı olmadığımız gibi bir miras aktarıcısı da olamayız –çünkü eğitim söz konusu olduğunda miras diye bir şey yoktur –o bitimsiz bir insanlık projesi olarak daima vardır ve var olmaya devam edecektir. Çünkü eğitim bize, insan olduğumuzu göstermez, insan olma gerekliliğimizi gösterir –ki bu yüzden insanlık diploması diye bir şey yoktur.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda psikoloji, sosyoloji vb gibi çeşitli insani bilimler ile teknolojinin eğitime yönelik önemli katkılar sunabilecek materyallere sahip olduğu doğrudur. Fakat bu

bilimlerin felsefenin yerine sahnenin merkezine yerleştirilmeye çalışılması tümüyle yanlıştır. Çünkü *Eğitim nedir? Eğitimin amacı nedir? Öğretmen olmak nedir? Öğrenci olmak nedir?* vb gibi soruların yegane muhatabı felsefedir.

Aksi takdirde merkezi rolü bu bilimlere devrettiğimiz her an, kişilerin bireysel yaşam öyküsünden, içinde bulunduğu yaşam çevresinden hiçbir şekilde ayrıştırılamaz olan meziyet, özellik ve niteliklerini doğuştan gelen ve vakti zamanı geldiğinde birer kolye gibi boyunlarına asabilecekleri bir takı olarak görmek hatasına düşeriz. Daha da vahimi, durmaksızın her insanın özel olduğu gibi anlamsız söylemlerin içinde, hata yapmanın bir hak olduğu türünden anlamsızlıklar üretir dururuz...

Bu aktör değişimine rağmen, günümüzde pek çok işlev bozukluğu nedeniyle eleştirilen okullar, halen sosyal çeşitliliği ve eşitliği sağlamak için tercih edilen en başat aktör olmayı sürdürebilmektedirler, çünkü felsefe halen sahnededir –fakat sahnenin merkezinde değildir artık. Bizlerin yapması gereken onu ait olduğu yere, sahnenin merkezine taşımaktır. Çünkü ilk filozofların sıklıkla vurguladığı gibi felsefenin amacı eğitimin amacı ile eğitimin amacı da insanın amacı ile aynıdır.